

Comitetul Economic și Social European

SOC/325
Parteneriatul dintre
instituțiile de învățământ și
angajatori

Bruxelles, 16 martie 2009

AVIZUL

Secțiunii pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
privind

Parteneriatul dintre instituțiile de învățământ și angajatori
(aviz exploratoriu)

Raportor: **dl Henri MALOSSE**
Coraportor: **dl Cristian PÎRVULESCU**

Administrator: Ewa KANIEWSKA

Într-o scrisoare din 27 iunie 2008, Ministerul ceh al Afacerilor externe și europene a solicitat Comitetului Economic și Social European, în perspectiva viitoarei Președinții cehe a Uniunii Europene, să elaboreze un aviz exploratoriu pe tema

„Parteneriatul dintre instituțiile de învățământ și angajatori”.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 10 martie 2009. Raportor: dl Henri MALOSSE; coraportor: dl Cristian PÎRVULESCU.

În cea de-a ..-a sesiune plenară, care a avut loc la ... și .. (ședința din ..), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu ... voturi pentru, ... voturi împotriva și ... abțineri.

*

* *

1. **Rezumat și recomandări**

1.1 Răspunzând unei cereri pe care Președinția cehă a adresat-o CESE, prezentul aviz exploratoriu, al cărui conținut este focalizat pe relațiile dintre angajatori și instituțiile de învățământ, formulează recomandări atât pentru întreprinderi, asociații de întreprinderi și instituțiile de învățământ în marea lor diversitate, cât și pentru UE, și prefigurează deschideri programatice, în vederea Dialogului social și a Dialogului civil, față de ansamblul instituțiilor și structurilor interesate.

1.2 Principiile directe după care a fost elaborată această abordare sunt următoarele:

- contextul crizei care pune în fața Europei noi provocări externe și interne, concretizate în planul economiei reale prin închideri de întreprinderi, restructurări și o creștere puternică a șomajului;
- existența unor tendințe structurale cu puternic impact socioeconomic, printre care îmbătrânirea populației, intrarea puterilor economice emergente în competiția internațională și dezvoltarea noilor tehnologii, care cer o adaptare permanentă și anticiparea noilor competențe;
- nevoile persoanelor și grupurilor vulnerabile la riscul excluderii. Persoanele vulnerabile sunt cele mai expuse în timpuri de criză. Parteneriatele trebuie să favorizeze echitatea, prin elaborarea unor proiecte care să faciliteze pătrunderea femeilor, tinerilor, minorităților, handicapăților și a lucrătorilor vârstnici pe piața forței de muncă.

1.3 Metoda va urmări cu precădere următoarele axe prioritare:

- o cultură a parteneriatului, cu respectarea misiunilor structural diferite ale întreprinderilor și ale instituțiilor de învățământ;
- o stare generală a relațiilor și parteneriatelor dintre instituțiile de învățământ și întreprinderi încă deficientă, cu excepția învățământului tehnic și profesional, și, mai ales, lipsită de mijloacele și de viziunea strategică necesare;
- necesitatea de a găsi, pentru ansamblul inițiativelor de îndeplinit, echilibrul potrivit între abordarea de sus în jos și cea de jos în sus;
- importanța relațiilor personale în funcționarea eficientă a parteneriatelor;
- obligația de a trata ansamblul temelor parteneriatului în sens larg între instituțiile de învățământ (universități, formare profesională, școli etc.) și angajatori (sectorul privat, cel public, ONG-uri etc.), în cadrul unei abordări pe trei niveluri:
 - învățământul primar, secundar și terțiar,
 - formarea profesională inițială și continuă,
 - formarea inginerilor și tehnicienilor, inovația și cercetarea;
- eforturi susținute în direcția sectoarelor profesionale și a IMM-urilor. Această categorie de întreprinderi constituie într-adevăr, prin flexibilitatea caracteristică, principala resursă pentru crearea de locuri de muncă în timp de criză, în special prin capacitatea de dezvoltare a spiritului de întreprindere și a creativității;
- rolul organizațiilor de angajatori și a celor sindicale, precum și a organizațiilor societății civile, de catalizatori ai proiectelor și sinergiilor, în vederea sprijinirii inițiativelor și structurilor durabile și dinamice.

O orientare generală, în contextul concurenței, în favoarea unui model de cooperare a tuturor factorilor interesați

1.4 CESE propune elaborarea, la nivel european, a unui nou cadru de parteneriat între instituțiile de învățământ și întreprinderi, în vederea valorificării atuurilor ce decurg din dimensiunea europeană și a progresului întregii societăți. CESE preconizează lansarea unui proces european care ar putea fi denumit *Procesul de la Praga*, cu referire la conferința *Parteneriatul dintre instituțiile de învățământ și angajatori*, care va avea loc în zilele de 6 și 7 aprilie la Praga, din inițiativa Președinției cehe. Acesta s-ar putea întrupa într-un cadru de referință european destul de cuprinzător, care să permită operatorilor de pe teren realizarea unor acțiuni inovatoare la nivel local și național:

- solicitarea adresată statelor membre și altor autorități publice, de a investi mai mult în educație, în general, și în aceste parteneriate, în special, pentru a da un răspuns potrivit crizei economice și dificultăților cu care în continuare se confruntă piața forței de muncă;
- stimularea întreprinderilor și a instituțiilor de învățământ în sensul încheierii de astfel de parteneriate, prin inovații formale și de substanță;
- organizarea unor schimburi de bune practici și structuri de încadrare tehnică și financiară, care să ofere posibilitatea testării, evaluării și difuzării inițiativelor la nivel european;

- elaborarea unor proiecte comune (sisteme de referință comune pentru diplome, rețele de școli și inițiative, formarea cadrelor didactice, rețeaua de mediatori);
- promovarea unor programe de mobilitate încrucișată între cadre didactice, elevi, școli și organizațiile de angajatori.

1.5 CESE sugerează ca acest proces să fie finanțat până în 2013 prin Fondurile structurale europene și programele existente (Leonardo, Grundtvig, Erasmus pentru studenți, Erasmus pentru ucenici, Erasmus pentru creatorii de întreprinderi etc.) care, la nevoie, pot fi adaptate. FSE ar trebui utilizat mai ales pentru sprijinirea formării inițiale. După 2013, ar putea fi propus un program specific complementar.

2. **Nevoia de parteneriate între întreprinderi și învățământ și potențialul acestora**

2.1 Pe întreg teritoriul european, dezvoltarea și calitatea vieții depind în mare măsură de nivelul cultural și științific care, la rândul lui, depinde de calitatea sistemelor de învățământ. Se cuvine evidențiat faptul că, în Europa, parteneriatul dintre întreprinderi și instituțiile de învățământ se confruntă cu o serie de șocuri puternice, generate:

- la nivel social, de creșterea considerabilă a cererii de cunoaștere;
- la nivel economic, de dezvoltarea exponențială a disciplinelor predate, pentru a satisface nevoile economiei;
- la nivel cultural, de exigențele tot mai complexe de promovare a valorilor multiculturale.

De asemenea, parteneriatul ar trebui să cuprindă:

- dreptul la învățare și la educație pentru toți și în special la nivelul cel mai înalt posibil de cultură generală, inclusiv învățarea limbilor străine și a tehnicilor moderne de comunicare;
- lupta împotriva oricărei forme de excluziune și discriminare, precum și respectarea diversității, sub toate formele sale;
- inițiativa și creativitatea, împreună cu toate valorile pozitive din jurul noțiunilor de creare de bogăție și de spirit întreprinzător;
- o atenție specială acordată cazurilor individuale, în special pentru anumite categorii de populație.

2.2 În mod tradițional, Europa s-a bazat pe planificarea competențelor pe termen lung. Cu toate acestea, în contextul unei economii mondiale aflate în schimbare rapidă, apare necesitatea ca instituțiile de învățământ și întreprinderile să colaboreze mai îndeaproape în vederea satisfacerii nevoilor imediate sau din viitorul apropiat, ale industriei și, în special, ale IMM-urilor.

- 2.3 De multă vreme s-au acumulat experiențe foarte pozitive în cadrul misiunii învățământului tehnic, secundar și superior, prin parteneriate care permit simbioza cu mediul economic, prin multiple acorduri – formale și informale – care leagă instituțiile de învățământ de întreprinderi și viceversa. Dincolo de bunele practici întâlnite cam peste tot, există o foarte mare ambiție, cu respectarea responsabilităților fiecăruia – și, mai ales, a deplinei autonomii a instituțiilor de învățământ în ce privește eliberarea diplomelor –, de a se realiza parteneriate durabile, într-o coordonare sinergică, de a se conjuga forțele și talentele, în vederea elaborării comune a răspunsurilor la nevoile economice și sociale.

Desigur, întreprinderile și instituțiile de învățământ au obiective diferite, dar pot beneficia de pe urma unor schimburi de informații, parteneriate și proiecte comune, în scopul asigurării succesului misiunii proprii. De mulți ani, sau chiar de secole, în multe state membre există exemple de sisteme alternative de învățământ și de formare profesională, în cadrul cărora procesul de învățare se desfășoară atât în școală, cât și în întreprinderi (*Duales Berufsausbildungssystem* în Germania, *apprentissage* în Franța și *apprenticeships* în Regatul Unit etc.). Educația alternativă a dovedit înalta valoare adăugată pe care pot aduce parteneriatele permanente, structurate și integrate.

- 2.4 În principiu, întreprinderea cunoaște nevoile pieței, pe cele actuale și pe cele de perspectivă, dând astfel posibilitatea unei mai juste orientări a ofertei educative și de formare. Ea reprezintă o sursă de expertiză, de competențe profesionale și de mijloace tehnice.
- 2.5 Învățământul este, de asemenea, depozitarul unor cunoștințe tehnice și științifice care ar putea fi valorificate în practică: pregătirea pentru viitorul mediu de lucru, elaborarea unor noi oferte și trasee de calificare.

3. **Provocări care stau în fața întreprinderilor și a instituțiilor de învățământ**

- 3.1 În ciuda numeroaselor experiențe pozitive, inițiativele de parteneriat între instituțiile de învățământ și angajatori rămân restrânse, adesea circumscrise învățământului tehnic și profesional. În contextul crizei economice, *exploatarea potențialului acestor parteneriate* reprezintă o necesitate, pentru că o mai bună formare, în funcție de nevoile pieței forței de muncă, și utilizarea mai eficientă a competențelor și a resurselor umane în întreprinderi sunt condițiile-cheie pentru o redresare reușită.
- 3.2 Desigur, cadrul acestor noi parteneriate trebuie să fie polivalent. Acesta trebuie să atragă în mod diferențiat diversele părți interesate:
- la nivel local, ar trebui să existe un parteneriat între întreprinderi, instituțiile de învățământ și autoritățile locale;
 - asociațiile de angajatori, partenerii sociali, structurile de învățământ și celelalte părți interesate ale societății civile trebuie să fie în măsură să impulsioneze parteneriatele locale și să le ofere un cadru organizat;

- pe plan european, Comisia Europeană, marile asociații europene de angajatori, de salariați, ceilalți actori ai societății civile și, desigur, guvernele statelor membre trebuie să facă acest lucru pentru a-i conferi o dimensiune la scara Europei celor 27.
- 3.3 Există o responsabilitate comună a instituțiilor de învățământ și a întreprinderilor, mai ales la nivelul organizațiilor lor reprezentative, de a propune în comun programe și oferte de formare.
- 3.4 Întreprinderile se confruntă cu nevoia de competențe foarte diverse în legătură cu diferitele dimensiuni de care depind/care influențează organizarea, funcționarea și activitatea lor economică: evoluții tehnologice, internaționalizare, tehnologii noi. Întreprinderile au neapărată nevoie, pe de o parte, să găsească calificările corespunzătoare pe piața muncii și, pe de altă parte, să dispună de angajați și de manageri, activi sau potențiali, care să se perfecționeze în raport cu exigențele meseriei lor. La rândul lor, angajații se confruntă cu aceeași nevoie, de a-și dezvolta competențele în îndeplinirea sarcinilor specifice meseriei și de a li se recunoaște calificările dobândite prin diplome valabile, atât în cadrul întreprinderii, cât și în afara acesteia, pe piața muncii.
- 3.5 Dinamica evoluției învățământului în Europa este puternic influențată de două fenomene: caracterul de masă al învățământului și diversificarea acestuia. Creșterea rapidă a numărului elevilor și studenților, din ultimele decenii, a antrenat și o diversificare puternică a participanților (structură pe vârste, parcurs școlar, origine socială etc.), ceea ce a indus nevoia unor metode de lucru adaptate și a unei abordări diferite.
- 3.6 Împotriva tuturor adversităților de moment, potențialul de cooperare este, din această perspectivă, maxim, iar trei aspecte merită subliniate la acest nivel de abordare a problematicii:
- 3.6.1 În prezent, se resimte din plin deficitul de persoane calificate în sectoare precum serviciile individuale, construcțiile, HoReCa etc. Învățământul tehnic și profesional a servit adesea drept punct de referință, la nivel local, pentru cooperarea dintre întreprinderi și instituțiile de învățământ. În numeroase țări, acesta a fost neglijat iar unii consideră că răspândirea precarității și a excluziunii din societățile noastre este strâns legată de acest fenomen. Responsabilitatea comună a întreprinderilor și instituțiilor de învățământ este de a revalorifica perspectivele de carieră (salarii, promovare etc.), de a susține valoarea meseriilor și a ocupațiilor artisanale, asigurând totodată un învățământ de calitate, care să pună un accent important pe *cultura generală*.
- 3.6.2 Ritmul susținut și accelerat al schimbărilor impune în permanență actualizarea rezultatelor, formarea continuă, reînvățarea și menținerea la nivelul corespunzător a competențelor și calificărilor profesionale. Prin urmare, *învățarea continuă* este necesară în prezent pentru toți și reprezintă, deci, o ocazie extraordinară pentru crearea de parteneriate între angajatori și instituțiile de învățământ.

- 3.6.3 Fără excepție, instituțiile de învățământ rămân o necunoscută pentru cele mai multe întreprinderi, în special pentru IMM-uri. Or, acestea din urmă pot avea nevoie de programe de formare polivalente.

O metodă prioritară ar fi atragerea mai multor angajatori în formarea cadrelor didactice implicate în procesul de creare a competențelor profesionale. În plus, ar trebui formați mediatori pentru stimularea și activarea parteneriatelor.

4. **Către un cadru european pentru relațiile dintre educație și întreprinderi?**

Perioadele de criză, cu multe provocări noi și cu creșterea semnificativă a șomajului, impun mai mult decât oricând investiții în formare, precum și anticiparea rapidă, evaluarea și gestionarea viitoarelor necesități în materie de competențe, după cum a recunoscut Comisia Europeană în comunicarea sa intitulată „Noi competențe pentru noi locuri de muncă”¹. Este absolut necesară mobilizarea investițiilor existente în legătură cu aceste teme, mai ales fondurile structurale pentru această perioadă, și imaginarea unor noi forme de intervenție pentru perioada 2014-2020.

- 4.1 În anii '80, a fost creată o rețea europeană unică (programul COMETT), în măsură să organizeze eficient, în fiecare an, mii de schimburi transnaționale industrie-universități, fiind prevăzute și cursuri intensive de formare avansată. Au sporit atât cantitatea, cât și calitatea ofertei de formare avansată, pe întregul teritoriu european, lucru ce a contribuit la creșterea competitivității europene și la conștientizarea și înțelegerea avantajelor cooperării dintre universități și întreprinderi.

Unele elemente ale COMETT au fost reluate în cadrul Programului Leonardo da Vinci, dar specificul său și potențialul rețelelor create au dispărut².

4.2 *Procesul de la Bologna*

- 4.2.1 În 1999, miniștrii educației și factori de răspundere ai universităților din 29 de țări au creat un Spațiu european al învățământului superior, lansat sub denumirea „Procesul de la Bologna”, care a declanșat o reformă de amploare, cu participarea oficială a 46 de țări membre ale Consiliului Europei.

¹ Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor - Noi competențe pentru noi locuri de muncă: să anticipăm și să răspundem cerințelor pieței forței de muncă în materie de competențe, COM(2008) 868/3.

² Avizul exploratoriu al CESE din 29 mai 2008 privind o mai bună promovare a mobilității tinerilor europeni. Raportor: dl José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (JO C 224, 30.8.2008).

- 4.2.2 Acesta urmărește constituirea unui Spațiu european al formării, realizat în primul rând prin armonizarea ciclurilor universitare din Europa (licență – masterat – doctorat), ceea ce permite compararea studiilor și, implicit, circulația studenților și mobilitatea persoanelor.

Sunt tot atâtea direcții de urmat, menite să stimuleze lizibilitatea, să înlăture barierele și să îmbunătățească cooperarea dintre universități și întreprinderi.

- 4.2.3 Cu toate acestea, trebuie observat că:

- în nicio împrejurare, consolidarea legăturilor dintre lumea întreprinderilor și cea a învățământului nu este considerată prioritară;
- universitățile, a căror misiune prioritară nu este – desigur – stabilirea de legături cu angajatorii, nu dispun, în general, nici de mijloace, nici de capacități pentru a dezvolta relații structurate cu întreprinderi din statele membre UE;
- angajatorii sunt disponibili la cooperare, dar – foarte adesea – nu contribuie din punct de vedere tehnic și financiar pe măsura așteptărilor.

4.3 *Procesul de la Copenhaga*

- 4.3.1 Lansat în 2002, acest proces al Uniunii Europene își propune ca sistemele de învățământ și de formare profesională (EFP) să devină un punct de referință al calității, iar acțiuni similare Procesului de la Bologna, adaptate la domeniile învățământului și formării profesionale au fost puternic încurajate.

- 4.3.2 Programele Leonardo și Grundtvig (primul permite mobilitatea persoanelor care doresc să capete experiență profesională în Europa și facilitează schimburile de bune practici între responsabili cu formarea, iar cel de-al doilea urmărește îmbunătățirea calității, consolidarea dimensiunii europene a educației adulților și să ofere cetățenilor europeni mai multe posibilități de perfecționare continuă) au avut un impact foarte limitat și nu au atins masa critică ce le-ar fi permis să-și dezvolte obiectivele. Fără a contesta modalitățile de abordare a acestora, în viitor va trebui să le fie atribuite mijloace de acțiune consolidate.

- 4.3.3 Declarația Consiliului de la Bordeaux (26 noiembrie 2008) se înscrie printre orientările procesului de la Copenhaga privind cooperarea europeană consolidată în domeniul învățământului și formării profesionale. De asemenea, declarația confirmă necesitatea disponibilizării fondurilor publice și private corespunzătoare, prin recurgerea la instrumente precum FSE, FEDER și împrumuturile de la BEI.

Constatând nepotrivirile în materie de competențe și necesitatea conceperii unor activități referitoare la anticiparea nevoilor, Declarația de la Bordeaux prevede dezvoltarea maximă a componentei de formare profesională, implicând măsuri din partea statelor membre, a Comisiei și a partenerilor sociali.

5. Un nou proces european în favoarea parteneriatelor dintre angajatori și instituțiile de învățământ

5.1 Conform ultimului raport privind progresele programului „Educație și formare profesională 2010”³, Uniunea Europeană nu poate trece cu vederea întârzierile din domeniul educației, nici dificultățile pe care le întâmpină în a pune la dispoziția întreprinderilor persoane cu formație de bază și de specialitate corespunzătoare, care să poată răspunde provocărilor tehnologice și globalizării actuale. Pentru aceasta, mobilitatea intraeuropeană reprezintă o necesitate ca, de altfel, și învățarea limbilor străine, în cadrul strategiei europene pentru multilingvism. Interesul pe care îl prezintă o abordare încrucișată a temei relațiilor dintre întreprinderi și instituțiile de învățământ trebuie deci înțeles ca o necesitate, pentru a răspunde acestei problematice și, totodată, pentru a înlătura barierele din calea politicilor din domeniul educației de la nivel național, astfel încât potențialul integrării europene a capitalului uman să se manifeste plenar.

5.2 Trebuie să fie ajutate mai mult școlile și universitățile care încearcă să-și depășească oferta inițială de formare și să devină furnizori de formare continuă. De exemplu, cu excepția câtorva state membre, instituțiile educative nu sunt eligibile pentru a primi ajutor financiar în cadrul programelor structurale pentru dezvoltarea resurselor umane. Cu toate acestea, experiențele din țările în care acest lucru este posibil arată că această inițiativă poate contribui în mod pozitiv și semnificativ la dezvoltarea unor relații mai strânse cu întreprinderile, precum și la dezvoltarea calității ofertei generale de educație și formare.

5.3 Principalul viciu, recunoscut, al programelor europene este lipsa lor de ambiție, datorată bugetului modest. Astfel, în loc de al nuștiucâtelea program european care să vizeze un public-țintă restrâns, foarte marginal și elitist, ar trebui adoptat mai degrabă un demers sistematic, bazat pe mecanisme mai simple (dar nu atât de birocratice, cum sunt foarte adesea programele europene), dar și mai ambițioase, care să cuprindă:

- un cadru politic global, supus aprobării, evaluării și monitorizării de către partenerii sociali, Parlamentul European, Consiliul European și CESE;
- instrumente europene de identificare a piețelor și sectoarelor aflate în mare căutare de persoane calificate;
- schimburi de bune practici, incluzând atât învățământul tehnic, cât și formarea continuă sau cercetarea;
- mecanisme de *burse europene*, finanțate atât de UE, de statele membre, cât și de sectorul privat sau asociativ și care să aibă în vedere toate tipurile de destinatari, în special minoritățile și tinerii în dificultate: stagii practice, proiecte de inserție profesională și de inovare;

³

http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport08/council_ro.pdf - Raport al COREPER către Consiliu, din 31 ianuarie 2008, Proiect de raport comun al Consiliului și al Comisiei pentru 2008 privind progresele înregistrate referitor la punerea în aplicare a programului de lucru „Educație și formare profesională 2010”, doc. 5723/08 5723/085723/08.

- elaborarea unor sisteme de referință comune pentru diplome sau titluri profesionale și a unor rețele de inițiative locale transfrontaliere;
- crearea de rețele europene de mediatori, care să faciliteze parteneriatele;
- o adaptare la acest obiectiv a fondurilor europene și a programelor existente.

5.4 Integrarea europeană reprezintă un atu extraordinar pentru împărtășirea experiențelor și sporirea potențialului, pentru a oferi instituțiilor noastre de învățământ un cadru mai larg și mai bogat, iar întreprinderilor, o piață internă cu posibilități de dezvoltare. Procesul de la Praga, legat de conferința *Parteneriatul dintre instituțiile de învățământ și angajatori*, care va avea loc în zilele de 6 și 7 aprilie, la Praga, la inițiativa Președinției cehe, va putea imprima o dinamică politică și va oferi o foaie de parcurs operațională.

Bruxelles, 11 martie 2009

Președintele
Secțiunii pentru ocuparea forței de muncă, afaceri
sociale și cetățenie

Leila KURKI
